

az Illetéki szabályok 89. és köv. §-ainak, valamint a tvkezési illetekekről szóló tv. 54. §. ut. bek.-ének rendelkezésére.

Arra nézve, hogy az illeteket miként kell leróni, az Illeték-szabályok 4—5. §-ai és az 5100/1931. M. E. sz. r. 61., 62. és 68. §-ai irányadók. Ha tehát a kereskedelmi levél oly okiratot foglal magában, amely *állandó* illeték alá esik, az bélyegjegyekkel rovandó le. Ha pedig a feltételesen illetékmentes levélben oly okmány foglaltatik, mely % -os illeték alá esik, ez esetben két eset lehetséges, aszerint, amint az ügyérték megbecsülhető vagy sem. Ha meg nem becsülhető az érték: a feltételesen illetékmentes levelet az okirati illeték kiszabása végett *be kell mutatni* az illeték egyidejű, ú. n. közvetlen befizetése mellett. Ha ellenben annak pénzürtéke a levélben *kitétetett*, vagy más okiratra, számadásokra, vagy könyvekre való hivatkozás által kifejeztetett és az illeték 50.— P-t meg nem halad, bélyegjegyekben kell az illeteket a használatbavételkor leróni, ha pedig a lerovandó illeték 50.— P-t meghalad, ez esetben akár bélyegjegyek használata, akár pedig a levélnek illetekkiszabás végett bemutatása mellett készpénzben való fizetés által rovandó le az illeték.

Egyébként a polgári perben e kérdést a törvénykezési illetekről szóló törvény 49. §. utolsó bekezdése a fentiekkel teljesen egybehangzóan rendezi, kimondván, hogy az illeteket a levélnek a bíróságnál való használata előtt *bélyegjegyekben* kell felragasztani; ha azonban az illeték 50.— P-t (5100/1931. M. E. sz. r.) meghalad, azt *készpénzben* közvetlen fizetéssel is le lehet róni.

Végül megemlítem még a közigazgatási bíróságnak egy döntését, amely szerint, ha a kereskedelmi levél bemutatása megtörtént és az illeteket lerótták: *visszatérítésnek* nincs helye azon a címen, hogy a per ítélethozatal nélkül megszűnt. Nincs pedig azért, mert az illetekezési kötelezettség már beállt a kereskedelmi levélnek bemutatása, illetve felhasználása folytán.

Dr. Balla Ignác.

GAZDASÁGI SZEMLE.

Van-e egyszerű recept a gazdasági válság ellen? A gazdasági válság kimélyülése, amely ma már valamennyi ország termelését fojtogatja, sokfelé kelti fel az igyekezetet a kivezető út vizsgálataira. A válság jelenségei közül az áresés és a pénzforgalom csökkenése a legfeltűnőbbek, ezekhez kapcsolódik tehát — nemcsak a mai krízisben — hanem a korábbi válságok során is — a legtöbb javaslat a gyógy mód megválasztása tekintetében. Ha az árnívó leszakadása és a termelés visszafejlődése a pénzforgalom összehúzódásának következménye, mondják a felületi kezelési hívei, miért ne lehetne a pénzcirkuláció kiterjesztésével az el-

lenkező hatást elérni? Ez a gondolatmenet nyilvánvalóan szupponálja, hogy a válság előidézésének az oka, vagy legalább is döntő jelentőségű oka monetáris jellegű, hogy a pénzforgalom oldaláról indult ki a gazdasági élet pangása. Elképzelhető, hogy valamely válsagnak ez a kiinduló pontja, akkor t. i., ha deflációs politika a priusz és a gazdasági depresszió ennek nyomába lép. De ha a termelés tagozódásában keletkezik a zavar, ha a produkció fontosabb ágai túlmentek a piaclehetőségek határain és az áruk értékesítésében zavar állott elő, mely a termelés és ezzel a hitelgénybevétel csökkentésére is vezetett, úgy a pénzforgalom kontrakciója már nem ok, hanem következmény. Ily esetben tehát a pénzkibocsátás megnövelése a depresszió tulajdonképeni kórokozóinak eltávolítása nélkül (túlnagy készletek, melyek derutálják a piacokat, vámpolitikai akadályok) eredményre nem, de inflációhoz vezethet. A hamis kapcsolat a pénz- és konjunktura kérdésében rendszerint a pénzjelenségek téves összszemléletén épül fel, amely azután menthetetlenül inflációs irányba vezet. Jellemző példa erre az országgyűlési agrárblokk javaslata és az ehhez fűzött indokolás gondolatmenete — 300 millió pengő új bankjegyet lenne az elgondolás szerint kibocsátandó — a 371 milliót kívül, mely a Nemzeti Bank kimutatásai szerint ma forgalomban van. Az új kibocsátás földhitelezési kötvényekkel, vagyis mezőgazdasági ingatlanokkal természetesen „többszörösen” fedezve lenne. Az a feltevés, hogy a fedezet függetlenül a pénz mennyiségétől az értékét biztosítja a gazdaságtudomány mai felismerésének világában nem tekinthető egyébnek, mint babonának. A pénz értéke bizonyos kvantitatív relációktól függ az áru és pénzforgalom között, melyeknek felborítása bármely fedezet mellett is árrevolúcióhoz, tehát inflációhoz vezetett. Az arannyal fedezett valuta azért funkcionált általában jól, mert a fedezeti szabályok egyenes aranymegoszlás mellett a pénzcirkuláció hirtelen felszökését megakadályozták. Ha azonban az aranymegoszlásban nemzetközileg egyoldalú eltolódások állnak be, úgy bekövetkezhetik az aranyinfláció (pl. az Egyesült Államokban a háború alatt). Az ingatlanal fedezett pénz áldásairól pedig bárki könnyen meggyőződhetik, ki Law John hírhedt kísérletének vagy a francia forradalom asszignata gazdálkodásának történetébe betekint. Ujabb nagyobb mennyiségű pénzkibocsátás tehát válságmegoldást nem hoz, csak injekciót, amelynek reakciója pillanatnyi megkönnyebbülés után a közismert veszélyekkel jár. Az a szivósság, amelylyel ezt a megoldást propagálják, persze nem egyedül naivitásra, hanem bizonyos érdekekre vezethető vissza, amelyek saját tehermentesítésüket tekintik a válság megoldásának. Valamely kisebb ország elszigetelt valutáris akciója a konjunktura megjavítására már azért sem jelenthet inflációnál egyebet, mert a valutapiacok ily kísérletekre érzékenyen reagálnak és a kér-

déses ország valutájának árfolyamzuhanása csak siettetheti a belső árrevolúció folyamatát.

De ezek az ellenvetések dilettáns elgondolásokkal szemben nem jelentik azt, hogy a pénzpoltika mint eszköz a válság leküzdésére semmiféle módon és semmilyen mértékben se jöhetne tekintetbe. A pénz- és konjunktura-politikát nem lehet dogmatikusan kezelni, az a módszer, amely egyik esetben teljesen elhibázott lehet, az adott helyzetben beválhatik, és ha az injekció nagy adagban mérég, óvatosan és céltudatosan kezelve feljavíthatja az organizmus működését. Az Északamerikai Egyesült Államokban jelenleg nagystílű kísérlet folyik a hitelek kiterjesztésével, tehát enyhe inflációval a depresszió gátat vetni. Defláció jelszava alatt igyekeznek az Unió jegybankrendszere ezen program érdekében meglazított aranyfedezeti szabályok segítségével az árnívót 20—30 százalékkal, vagyis arra a szintre felkorrigálni, amelyen 1928/29-ben, a válság előtt állott. A különbséget ily rendszeres, óvatos előrenyomulás és a pénzforgalomnak egy zavaros elgondolásokból kiinduló erős kiterjesztése között nem nehéz leszögezni. A Hoover-féle reflációs terv a hitelek lassú kiterjesztésével igyekeznek a termelésre ösztönzőleg hatni, anélkül, hogy az árrendszert alapjában kiemelnék sarkaiból. A helyes pénzpoltika lényege a legortodoxabb felfogás szerint sem az, hogy az egyszer adott pénz forgalomkeretéhez mereven ragaszkodják, hanem az, hogy az áru- és pénzforgalom relációja ne változzon nagyobb mértékben. Ha már most az Egyesült Államok hitelszervezetének irányítói bizonyos koncessziókra hajlandók, oly értelemben, hogy a hitelkeretek némileg elasztikusabbak legyenek, teszik ezt azon tudatban, hogy 1. Amerika pénzügyi ereje ellensúlyozhatja az esetleges kedvezőtlen devizapiaci visszahatásokat, 2. hogy ennél fogva a jegybankrendszer ura marad az akciónak és szükség esetén képes lesz megállni vagy visszavonulni a hitelek kiterjesztésétől, 3. hogy a hatalmas gazdasági terület változott ártendenciája magával ragadja a világpiacot is és 4. hogy az amerikai depresszió radikális likvidációk és a készletek részbeni felszívódása folytán oly fázisba jutott, melynél az újabb hitelek többé nem téves irányban végrehajtott investíciók folytatására, hanem a már újból kiegyensúlyozott termelés céljaira fordíthatnak.

Amint ez utolsó pont mutatja, az amerikai reflációs kísérlet nem egyoldalú pénzpoltikai elgondoláson alapszik. Az akció feltételezi, hogy az egész gazdasági élet a konjunktura oly fázisába jutott, amely megérett az újabb fellendülésre. Ezen feltevés helyességétől függ a hitelinjekció sikere, mert ha az érintett általános gazdasági feltételek hiányoznak, úgy a reflációs kísérlet nem vezethet eredményre és visszavonulásra lesz kényszerítve.

A lényeg marad, hogy a pénzforgalmat és ami ezzel ösz-

szefügg, a hitelkereteket a mindenkori termelési, illetve értékesítési lehetőségekhez kell alkalmazni és hogy ezen lehetőségeket nem lehet tetszés szerint újabb pénzmennyiségek kreálásával realisan növelni. Az egész közép európai helyzet tárgyalása most azon felfogás-jegyében folyik, hogy a finánciális oldalról nem lehet megoldani a válságot. A piacokat kell kiterjeszteni a gazdasági kooperáció útján, amely lehetőségeket nyújt a termelés kiterjesztésére és kedvezőbb értékesítésre és magával hozza majd a könnyebbülést pénzügyi téren is. De aki a realis gazdasági előfeltételek megteremtése nélkül a pénzforgalom hirtelen kiterjesztésétől várja a segítséget, az ugyanolyan indokoltan javasolhatja, hogy egy az eső által már erősen álmósott épületet árvíz ráeresztésével erősítsenek meg. *D. K. Gy.*

Az osztalékjog elvonása. Az osztalékjog kérdése, bár a kérdés bírói gyakorlatunkban nyugvópontra jutott, a kir. Kúria Pk. IV. 3332/1931. és Pk. IV. 3988/1931. sz. határozataival, egyelőre — reméljük igen rövid időre — lekerült a napirendről az ez év február 21-én életbelépett 1210/1932. M. E. sz. rendelettel. Ennek tartalma szerint: ha az óvatos üzletkezelés úgy kívánja, a közgyűlés a nyereség hova fordításnak kérdésében úgy határozhat, hogy a társaság sem osztalékot, sem tantiémet nem fizet, s a nyereséget alkalmazotti jóléti alapok az eddigi kereteknek megfelelő dotálására, nyílt tartalékok képzésére s a fennmaradó nyereség új számlára való elővitelére használja fel. Az ily határozat hozatalát az alapszabályoknak osztalék és tantiéme fizetését előíró tartalma sem akadályozza.

A határozatra nem csupán azon alapszabály intézkedések miatt volt szükség, amelyek osztalék fizetését a nyereségből kifejezetten előírják, de azokra tekintettel is, amelyek e kérdésben hallgatnak. Kimondja a kir. Kúria a fentebbi végzésekben ugyanis, hogy az alapszabályok nem bizhatják a közgyűlés többségének szabad tetszésére, vajjon a tiszta nyereségnek az alapszabályszerű levonások után fennmaradó részét is kizárni kívánják-e a felosztásból. „A tiszta jövedelemből a vállalat léterdeke által megengedett bizonyos fokú részesedés ugyanis a részvényhez fűződő alapvető jog.”

A kir. Kúria döntése s az idézett rendelet egy síkban mozognak. A Kúria döntése a vállalat léterdekét jelöli meg a döntés választó vizéül. A rendelet tompított hangnemben az óvatos üzletkezelést. S ha a rendelet a K. T. 174. §-a alapjáni támadó-jogot kizárja azon az alapon, hogy az óvatos üzletkezelés az osztalék elvonását szükségessé nem tette: akkor nem történt egyéb, mint közismert tényekből esetenként levonható — és óvatos üzletkezelés mellett levonandó — szabálynak időlegesen jogszabállyá emelése. *H. L.*